

alleen tussen Engelsen en Nederlanders, maar daar kwamen in februari de Australiërs en in april de Nieuw-Zeelanders en de Amerikanen bij. Een ieder besefte er dat een adequate defensieve strijdmacht in dit deel van de wereld alleen met grootscheepse Amerikaanse hulp opgebouwd kon worden; die hulp werd evenwel, gelijk reeds eerder betoogd, door Washington geweigerd. Men kon nu eenmaal niet alles tegelijk doen en wat het zwaarste was, moest het zwaarste wegen. *'Collapse in the Atlantic would be fatal, collapse in the Far East would be serious but not fatal'* – aldus de opinie van de chef van de Amerikaanse legerstaf, generaal George C. Marshall, en niet alleen de chef van de marinestaf, admiraal Harold E. Stark, maar, wat beslissend was, óók president Roosevelt sloot er zich bij aan.¹ Dat betekende niet dat er later in '41 niet toch wapenen en versterkingen naar Zuidoost-Azië gezonden werden, door de Amerikanen hoofdzakelijk naar de Philippijnen die deel waren van hun imperium, maar die toevoer kon hoogstens de defensie iets versterken; een werkelijk afschrikwekkende werking op Japan kon hij niet hebben.

Die werking moest uitgaan van de Amerikaanse *Pacific Fleet* die, gebaseerd in Pearl Harbor, in '41 acht slagschepen en drie vliegkampschepen als kern bezat. Toen het er naar uitzag dat Duitsland Nederland zou aanvallen, had (7 mei '40) admiraal Stark de bevelhebber van die vloot, admiraal Richardson, gelast, in Pearl Harbor te blijven en niet, zoals het voornemen was, naar de bases op de Amerikaanse westkust terug te keren; op de ongeduldige vraag van Richardson: *'Why are we here?'*, had Stark geantwoord (27 mei): *'You are there because of the deterrent effect which it is thought your presence may have on the Japs going into the East Indies.'*² Volstrekt duidelijk was dit 'afschrikwekkend effect' overigens niet: het was niet gekoppeld aan een publieke garantie, evenmin aan een niet mis te verstane waarschuwing, want, afgezien nog van de isolationisten, waren er onder de Amerikanen die steun aan landen als Engeland en Nederland van harte onderschreven, velen die er groot bezwaar tegen hadden indien de Verenigde Staten zouden bijdragen tot het behoud van koloniale rijken. Roosevelt deelde dit bezwaar en achtte het in elk geval onwenselijk, bekend te maken dat hij zou ingrijpen als de Japanners inderdaad hun handen naar Nederlands-Indië zouden uitstrekken; elke mededeling van die aard zou in Amerika een storm van protesten uitlokken. De president kon hoogstens vertrouwen dat nieuwe, duidelijke Japanse aggressie een effect zou hebben op de Amerikaanse pu-

¹ Aangehaald in (*United States Army in World War II*) M. S. Watson: *Chief of Staff: Prewar Plans and Preparations* (1950), p. 397. ² Aangehaald in S. E. Morison: *History of the United States Naval Operations in World War II*, dl. III (1948), p. 43.